

**Wyrok z dnia 27 czerwca 1996 r.
I PRN 44/96**

Pracodawcę, który przejął inny zakład pracy (art. 23¹ § 2 KP) wiązą, w stosunku do przejętych pracowników, zasady premiowania wynikające z zakładowego systemu wynagradzania obowiązującego w przejmowanym zakładzie.

Przewodniczący SSN: Kazimierz Jaśkowski, Sędziowie SN: Maria Mańkowska (sprawozdawca), Walerian Sanetra,

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 27 czerwca 1996 r. sprawy z powództwa Ryszarda W., Ryszarda S., Zbigniewa Z., Andrzeja F., Stefana K., Bogdana K., Mieczysława P., Henryka O., Jana L., Renaty F., Ryszarda F., Mirosława K., Franciszka L., Henryka M., Bogdana L., Czesława L., Kazimierza K., Zofii Ś., Mieczysława Ś., Bronisława R., Jana L., Alfonsa L., Marka S., Marka W. przeciwko Gospodarstwu Rolnemu Skarbu Państwa w B. i Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa Oddział w E., Sekcja w G. o zapłatę, na skutek rewizji nadzwyczajnej Komisji Krajowej NSZZ "Solidarność" [...] od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z siedzibą w Gdyni z dnia 24 października 1995 r., [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i oddalił rewizję Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa Oddziału E. - Sekcja G. od wyroku Sądu Rejonowego w Gdańsku z dnia 14 marca 1995 r., [...].

Uzasadnienie

24 powodów w pozwie przeciwko Gospodarstwu Rolnemu Skarbu Państwa w B. i Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa Oddział w E., Sekcja w G. wniosło o zasądzenie po 1.204.166 starych złotych wraz z ustawowymi odsetkami tytułem premii z zysku za 1992 rok.

Wyrokiem z dnia 14 marca 1995 r., [...] Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Gdańsku zasądził od pozwanej Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa na rzecz każdego z powodów po 89,49 nowych złotych z odsetkami od 29 lipca 1993 r. oraz 222,20 nowych złotych tytułem zwrotu połowy kosztu opinii biegłego, oddalając powództwo w pozostałej części.

Sąd Rejonowy ustalił, że powodowie byli do 31 grudnia 1991 r. pracownikami Kombinatu PGR w P.G., do którego należało Gospodarstwo w B. Od 1 stycznia 1992 r. do 30 czerwca 1992 r. PGR B., jako przedsiębiorstwo działało na pełnym rozrachunku gospodarczym. W wyniku reorganizacji Kombinatu PGR powodowie stali się pracownikami Przedsiębiorstwa PGR B., które od 1 lipca 1992 r. wraz z wszystkimi pracownikami zostało przejęte do zasobów Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa Oddział w E. - Sekcja w G. i z tym dniem przestało być przedsiębiorstwem. Przez cały ten czas nie zmieniono powodom zasad wynagrodzenia, a fundusz premiiowy z zysku był rozliczany na podstawie regulaminu tworzenia i podziału funduszu dla załogi Kombinatu PGR w P.G. Powyższy regulamin obowiązujący od 2 lipca 1992 r. stanowił

w § 2, że fundusz premiowy poszczególnych zakładów jest przeznaczony do podziału wśród pracowników proporcjonalnie do funduszu płac wypłacanego pracownikowi w ciągu roku gospodarczego. W okresie od 1 stycznia 1992 r. nie opracowano innego regulaminu, dopiero decyzją Nr 7/92 Agencji Własności Rolnej z dnia 30 grudnia 1992 r. ustalono na wsteczny okres od 1 lipca 1992 r. nowe zasady rozliczania wyniku finansowego przedsiębiorstwa państwowego, przekazywanego Agencji.

Pozwane Gospodarstwo Rolne w B. wypracowało w roku 1992 fundusz premiowy w kwocie 156.853.300 starych złotych i fundusz ten w tej wysokości został zatwierdzony. Wypłatę jego Agencja uwarunkowała od spełnienia zobowiązań i posiadania środków finansowych.

Z uwagi na brak środków pieniężnych, główny księgowy Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa w G. wyraził zgodę na przeksięgowanie funduszu premiowego za rok 1992 na fundusz wydzielony. Na skutek opinii rewidenta badającego sprawozdanie finansowe za rok 1993, przeksięgowano fundusz premiowy za 1992 rok, jako zobowiązanie strony pozwanej wobec swoich pracowników.

Na podstawie opinii biegłego Sąd ustalił, że saldo sald za pełny 1992 r. działalności strony pozwanej zamknęło się zyskiem w wysokości 1.108.415.300 starych złotych i od kwoty tej został utworzony fundusz premiowy w wysokości 156.835.300 starych złotych. Z uwagi na to, że w pierwszym półroczu 1992 r. pozwany poniósł stratę, zaś w drugim półroczu wypracował zysk, co jest normalne w działalności rolniczej, to także fundusz premiowy z zysku za 1992 r. podzielono na dwie części. Połowa zatem utworzonego funduszu premiowego, pomniejszona o składkę na ZUS i zaliczkę na podatek dochodowy, wynosi 45.515.000 starych złotych, co po dokonaniu podziału dla 51 uprawnionych pracowników uzasadniało zasądzenie na rzecz każdego z powodów po 89,49 nowych złotych z ustawowymi odsetkami od pozwanej Agencji, bowiem pozwane Gospodarstwo Rolne w B. nie ma obecnie samodzielności finansowej (§ 28 statutu Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa).

Sąd Wojewódzki w Gdańsku-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z siedzibą w Gdyni wyrokiem z dnia 24 października 1995 r., [...] zmienił zaskarżony przez pozwanych wyrok Sądu I instancji w ten sposób, że powództwo oddalił, przejmując koszty opinii biegłego na rzecz Skarbu Państwa. Sąd rewizyjny powołując się na punkt 1 decyzji nr 7/92 prezesa Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa z dnia 30 grudnia 1992 r. przyjął, zgodnie z opinią biegłego rewidenta S. S. [...], że brak jest podstaw prawnych do uznania za zasadne roszczenia powodów o wypłatę nagród z zysku za 1992 rok. Strona pozwana nie podjęła bowiem decyzji o przyznaniu pracownikom nagrody z zysku, zatem za bezprzedmiotowe uznał Sąd Wojewódzki porozumienia z Komisją Zakładową NSZZ "Solidarność", zawarte w dniach 30 marca 1994 r. i 12 kwietnia 1994 r., kiedy to pozwana Agencja przyznała, że nie kwestionuje należnych powodom nagród z zysku. Sąd Wojewódzki zakwestionował również podział funduszu premiowego z zysku na 1992 rok i przyznanie powodom premii za I półrocze, skoro to półrocze zamknęło się stratą.

Wyrok powyższy zaskarżył Niezależny Samorządny Związek Zawodowy "Solidarność", zarzucając rażące naruszenie prawa materialnego i wnosząc o zmianę wyroku Sądu II instancji i oddalenie rewizji od poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego. Rewidujący wywiódł, że wypracowanie w roku 1992 funduszu premiowego w kwocie 156.853.300 starych złotych i zamknięcie salda za pełny 1992 rok zys-

kiem sprawia, że powodowie powinni otrzymać premię z zysku bez żadnych warunków, bowiem wypracowanie zysku było jedynym warunkiem do wypłaty premii. Dokonując przekształceń Gospodarstwa i zmieniając nazwę zakładu pracy, nowi pracodawcy, w tym też Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa, zapewniali powodów, że ich warunki pracy i płacy pozostają bez zmian, a tzw. "trzynastka" będzie im wypłacona z podziału zysku na tych samych warunkach, na jakich przyznawano dotychczas.

Te zapewnienia zostały zrealizowane wobec pracowników wszystkich gospodarstw wchodzących w skład Kombinatu PGR P.G. Nie zrealizowano ich jedynie wobec powodów. W związku z tym, w wyniku inicjatywy powodów, zakładowa organizacja związkowa NSZZ "Solidarność" wszczęła spór zbiorowy, żądając wypłacenia wszystkim pracownikom premii z zysku za 1992 i 1993 r. W wyniku zawartego porozumienia pracodawca zobowiązał się wypłacić pracownikom premię z zysku za 1992 rok.

Sąd II instancji stwierdzając, że "immanentną cechą nagrody z zysku jest każdorazowo podjęcie decyzji przez uprawniony organ", błędnie też ustalił, że w niniejszej sprawie nie miało to miejsca, a w związku z tym za bezprzedmiotowe uznał powołanie się strony powodowej na wstępne uzgodnienie w tym zakresie. Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa w odpowiedzi na prośbę Gospodarstwa Rolnego w B. o naliczenie i wypłacenie funduszu premiewego z zysku za 1992 rok w wysokości 156.853.300 zł, fundusz ten zatwierdziła pismem z 29 lipca 1992 r., a wypłata miała nastąpić pod warunkiem spłacenia zobowiązań i posiadania środków. Decyzja ta została podjęta w związku z toczącym się wcześniej sporem zbiorowym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rewizja nadzwyczajna jest uzasadniona. Słusznie wskazuje, że dokonane przekształcenia organizacyjno-prawne Zakładu Rolnego w B. nie mogły spowodować zmiany warunków płacy b. pracowników Kombinatu PGR w P.G., którzy od 1 stycznia 1992 r. stali się pracownikami Przedsiębiorstwa PGR B., a od 1 lipca 1992 r. - Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa - Oddziału w E., Sekcji w G.

Zarządzeniem [...] Wojewody G. z dnia 24 grudnia 1991 r. utworzone zostało z dniem 31 grudnia 1991 r. Przedsiębiorstwo Państwowe PGR w B. na bazie Zakładu Rolnego B., stanowiącego część byłego Kombinatu PGR w P.G., który uległ podziałowi. Powodowie nie otrzymali wypowiedzeń dotychczasowych umów o pracę; na dotychczasowych zasadach zatrudnienia stali się pracownikami Przedsiębiorstwa PGR.

Następnie decyzją [...] Wojewody G. z dnia 25 czerwca 1992 r. zlikwidowane zostało z dniem 30 czerwca 1992 r. Przedsiębiorstwo PGR w B. w celu przekazania go Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Wówczas wręczono powodom nowe umowy o pracę, ale również nie zmieniono zasad wynagrodzenia, które w zakresie przyznawania premii z zysku ustalał regulamin, obowiązujący w Kombinacie PGR od 1 lipca 1982 r.

Prezes pozwanej Agencji Własności Rolnej uregulował nowe zasady rozliczania wyniku finansowego za rok 1992 przedsiębiorstwa państwowego przekazanego Agencji w decyzji nr 7/92, wydanej dopiero w dniu 30 grudnia 1992 r. Decyzja ta nie może być wiążąca w odniesieniu do podziału wypracowanego zysku w 1992 r., gdyż narusza zasadę, że prawo nie działa wstecz. Tak samo Trybunał Konstytucyjny uznał wsteczne

działanie prawa za niezgodne z zasadami państwa prawa (K 7/89). Powyższa decyzja narusza również zasadę poszanowania praw nabytych, która jest jedną z fundamentalnych zasad demokratycznego państwa prawnego.

Tak też stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 maja 1991 r., I PRN 19/91 (OSP 1992 z. 6 poz. 145), oceniając kwestię zachowania przez byłych pracowników-emerytów praw nabytych [...] w przypadku zmiany wewnątrzzakładowych porozumień [...]. Także w uchwale z 26 kwietnia 1983 r., III UZP 3/83 Sąd Najwyższy stwierdził bezskuteczność wprowadzonych zmian w regulaminie premiowania w stosunku do pracowników, którzy na podstawie wcześniejszego regulaminu nabyli już uprawnienia do premii za konkretny czas. Nowy pracodawca nie ma obowiązku zawierania z przejmowanymi pracownikami umów o pracę. Z mocy prawa staje się on stroną dotychczasowych stosunków pracy, które nadal istnieją, a postanowienia umów o pracę są dla niego wiążące. Proces przekształcania się Zakładu Rolnego w B. i związane z tym zdarzenia prawne wskazują, że przepisy Kodeksu pracy, regulujące sytuację pracowników przekształcanych zakładów w danej sprawie mają zastosowanie. Oba opisane wyżej przekształcenia organizacyjno-prawne, polegające na reorganizacji Kombinatoru i utworzenia z jego części nowego przedsiębiorstwa, a następnie przejęcie tego przedsiębiorstwa przez kolejny zakład pracy, świadczą o konieczności stosowania art. 23¹ § 2 KP W myśl tego przepisu, w razie przejęcia zakładu pracy w całości, lub w części przez inny zakład, staje się on stroną w stosunkach pracy z załogą przejętego zakładu. W wyroku z 10 grudnia 1993 r., I PRN 124/93 (OSNCP 1994 z. 9 poz. 183) Sąd Najwyższy również uznał, że zmiana przepisów pozbawiająca określonego świadczenia oddziałuje tylko na przyszłość i bez wyraźnej regulacji prawnej nie oznacza utraty praw słuszenie nabytych zgodnie z obowiązującym wcześniej prawem.

Art. 23¹ KP był wielokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego. W wyroku z dnia 10 października 1990 r., I PR 278/90, Sąd Najwyższy stwierdził, że art. 23¹ KP przyjmuje konstrukcję automatycznego wejścia w stosunek pracy po stronie jednego zakładu pracy w miejsce drugiego, wprowadza swoistą sukcesję uniwersalną w płaszczyźnie stosunków pracy. Opiera się ona przy tym na założeniu, że stosunek pracy w ogóle nie zostaje rozwiązany mimo przekształceń podmiotowych, a tym samym zakład pracy nie musi dokonywać wypowiedzeń umów o pracę.

W uchwale z 15 maja 1992 r. I PZP 28/92 (OSNCP 1993 z. 1-2 poz. 7) Sąd Najwyższy orzekł, że w razie przejęcia części zakładu pracy przez inny zakład pracy wraz z pracownikami, których wiązała ważna umowa o wspólnej odpowiedzialności materialnej, przejmujący zakład pracy nie ma obowiązku zawarcia z tymi pracownikami nowej umowy, chyba że umowa ta została uprzednio wypowiedziana przez pracowników, lub odstąpił od niej zakład pracy. W uzasadnieniu tej uchwały wyjaśniono, że jeżeli nie ma obowiązku zawierania umów o pracę z pracownikami przejmowanymi wraz z częścią zakładu pracy, to stosunek pracy trwa, a zmianie ulega tylko strona podmiotowa, to nie ma także podstaw do uznania, że skutek tej zmiany nie rozciąga się na obszar praw i obowiązków związanych ze stosunkiem pracy.

Z kolei, w uchwale Składu Siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z 25 marca 1993 r., I PZP 65/92 (OSNCP 1993 z. 10 poz. 168) uznano, że art. 23¹ KP nie dotyczy sfery zbiorowego prawa pracy i nie oznacza rozciągnięcia mocy obowiązującej układu zbiorowego pracy na nowego pracodawcę, jeżeli nie jest on podmiotem reprezentowanym przez stronę tego układu. Wymienionego pracodawcę wiąże natomiast

warunki indywidualnych umów o pracę, wynikające z układu zbiorowego pracy, obowiązującego w przejmowanym zakładzie pracy. Sąd Najwyższy w obecnym składzie podziela pogląd, że nie jest istotne, czy umowy o pracę zawierane przez strony odwoływały się wyraźnie do regulacji zakładowej, czy też warunki wynikające z takiej regulacji faktycznie stosowano, co prowadziło do objęcia ich umową o pracę w sposób dorozumiany. Z chwilą przejścia zakładu lub jego części nowy pracodawca zajął bowiem z mocy art. 23¹ § 1-3 KP miejsce dotychczasowego i stał się stroną tego samego pod względem treści stosunku pracy z przejmowanymi pracownikami. Zmiana warunków indywidualnych umów o pracę na niekorzyść pracowników będzie mogła nastąpić w trybie i na zasadach określonych przepisami prawa pracy. Co istotne, samego przejścia zakładu pracy nie będzie można z reguły uznać za przesądzające o zasadności takiego wypowiedzenia.

Analogiczna sytuacja występuje w rozpoznawanej sprawie. Pracodawców, którzy kolejno przejmowali na zasadzie art. 23¹ § 2 KP Zakład Rolny w B., wiązały warunki indywidualnych umów o pracę wynikające z zakładowego systemu wynagradzania obowiązującego w przejmowanym zakładzie. Elementem treści stosunku pracy powodów były zasady nabywania prawa do premii z zysku, określone w regulaminie z dnia 15 lipca 1982 r.

Słusznie zatem przyjął Sąd Rejonowy, że na podstawie przepisów tego regulaminu powodom przysługuje premia z zysku za rok 1992, bez żadnych dodatkowych warunków w sytuacji, gdy drugie półrocze zakończono z zyskiem i od tej kwoty utworzony został fundusz premiowy. Jednakże ustalenie Sądu, zgodne z opinią biegłego T.P., że w pierwszym półroczu 1992 r. nie wypracowano zysku w pozwanym przedsiębiorstwie prowadzi do wniosku, że wyliczona przez biegłego i nie kwestionowana przez powodów wysokość premii należnej od pozwanej Agencji Własności Rolnej, dotyczy wypracowanego zysku w drugim, a nie pierwszym półroczu 1992 r.

Sąd Wojewódzki słusznie podniósł powyższą kwestię, jednakże wadliwie i z rażącym naruszeniem zasad prawa pracy uznał, że sposób rozliczenia wyniku finansowego za 1992 r. uregulowała z mocą wsteczną decyzja nr 7. [...]

Z tych wszystkich względów i na podstawie art. 422 § 1 KPC uwzględnione zostały wnioski rewizji nadzwyczajnej. Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i oddalił rewizję pozwanej Agencji od wyroku I instancji.

Jedynie na marginesie tej sprawy należało podnieść, że zarówno dotychczasowe orzecznictwo Sądu Najwyższego, jak i powyższe rozstrzygnięcie, znajdują obecnie odzwierciedlenie w nowej regulacji kodeksu pracy (art. 241⁸ § 1), wprowadzonej ustawą z dnia 29 września 1994 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 113, poz. 547 ze zm.).

=====